

Utrecht University

Van Jonge Democraten tot Burgerlijke Unie

Fidesz' positionering tegenover de Europese Unie van 1988 tot 2010

Bacheloreindwerkstuk Geschiedenis

Auteur: Florian Wiese (5747651)

Begeleider: Dr. Wim de Jong

Inhoudsopgave

Introductie	3
Hoofdstuk I: Fidesz - Federation of Young Democrats (1988-1994)	9
Hoofdstuk II: Fidesz - Hungarian Civic Party (1994-2002)	18
Hoofdstuk III: Fidesz - Hungarian Civic Union (2002-2010)	24
Conclusie	30
Reflectie	31
Literatuurlijst	34
Bijlages	
• Primaire bronnen	38
• Diagrammen	42

Introductie

Op 8 april 2018 wist de Hongaarse politieke partij Fidesz, onder leiding van Viktor Orbán, wederom een enorme overwinning te behalen in de parlementsverkiezingen. Bijna de helft van het totaal aantal geldige stemmen ging naar de partij van Orbán. Volgens de Hongaarse grondwet kan deze overwinning worden vertaald naar een gekwalificeerde meerderheid, wat ertoe leidt dat Fidesz de enige regeringspartij van het land is.¹ De partij voerde een succesvolle campagne die met name gericht was op immigratie en autonomie, waarbij Orbán meermaals gebruik maakte van een felle retoriek tegenover de Europese Unie.²

Fidesz heeft echter in het verleden niet altijd op deze manier geageerd tegen Brussel: al is Orbáns agressieve wijze van redevoeren niets nieuws voor de partij, de inhoud van de kritiek tegenover de EU verschilde significant. Zo was de kritiek tijdens de eerste regeringsperiode van de partij (1998-2002) vooral gericht op het onderhandelingsproces met Brussel voor toetreding tot de Europese Unie, wat volgens hem te langzaam verliep.³ De partij werd in diezelfde periode zelfs door wetenschappers omschreven als 'euroentusiast', wat een resultaat zou zijn van zowel de steun van de partij voor EU-integratie, als steun voor de EU *an sich*.⁴ Fidesz' houding tegenover de EU en EU-lidmaatschap is al met al geenszins constant te noemen, maar is gedurende haar bestaan veranderd. Zeker na de verkiezingsoverwinning van 2010 lijkt de partij steeds vaker een bepleiter te zijn van euroscepticisme.

Euroscepticisme is niet uniek aan de Hongaarse politiek, maar wijdverspreid onder bijna alle lidstaten van de EU. Zeker de afgelopen twee decennia hebben veel politieke partijen hun opvattingen en toon wat betreft de EU veranderd en zijn er nieuwe partijen ontstaan met eurosceptische retoriek en

---

¹ "Viktor Orban: Hungary PM Re-elected for Third Term." *Bbc.com*, April 9, 2018. <https://www.bbc.com/news/world-europe-43693663>.

Officieel vormt Fidesz een coalitie met de christendemocraten van de KDNP. Sinds het tekenen van een samenwerkingsverdrag in 2005 is de partij in de praktijk is de KDNP echter een satellietpartij van Fidesz, zonder enige autonomie.

² Tom Parfitt, "Anti-EU Leader Orban Set to Storm to Victory in Hungary Election." *Express.co.uk*, April 4, 2018. <https://www.express.co.uk/news/world/941353/Hungary-election-latest-polls-Viktor-Orban-Fidesz-EU-news-European-Union>.

³ Petr Kopecký en Cas Mudde, "The Two Sides of Euroscepticism," *European Union Politics* 3, no. 3 (2002): 308.

⁴ Kopecký en Mudde, "The Two Sides of Euroscepticism," 316.

euroceptische programma's.⁵ Met name in de CEEC's (*Central and Eastern European Countries*) is dit fenomeen van opvallende omvang.⁶ Over de achterliggende redenen voor de eurosceptis van politieke partijen wordt getwist: aan de ene kant wordt beargumenteerd dat de eurosceptische houding een gevolg is van ideologische grondslagen van politieke partijen. Zo beargumenteert de politicoloog Seán Hanley dat de nieuwe tendens van eurosceptis onder politieke partijen in Tsjechië onderdeel is van een 'broader ideological shift in a more socially conservative, national-populist direction'.⁷ Deze nieuwe positie, aldus Hanley, 'focused more narrowly on opposing deeper political integration to prevent the erosion of the autonomy and identity of Czechs as a national community'.⁸ In dit geval was er dus sprake van euroscepticisme als resultaat van een ideologische verandering van politieke partijen in Tsjechië. Volgens Hanley is dit verschijnsel niet uniek aan Tsjechië, maar is er dus sprake van een algehele ideologische verschuiving.⁹ Aan de andere kant beargumenteert men dat dergelijke positioneringen vooral een strategisch doel dienen. De politicoloog Nick Sitter verklaart dat eurosceptis in veel gevallen wordt gebruikt als politiek middel om de belangen van de partij op korte termijn veilig te stellen. Euroscepticisme wordt op deze wijze volgens Sitter gebruikt 'to maximise votes'.¹⁰

De kwestie is onderdeel van een overkoepelend debat over de vraag hoe politieke partijen zich positioneren en waarom ze deze positie innemen en veranderen. Hierbij worden ideologische motieven tegenover strategische beweegredenen gesteld. Terwijl het bij de één gaat om de fundamentele die een partij definiëren, gaat het bij de ander om het simpelweg aantrekken van een zo groot mogelijk electoraat. In dit geval gaat het debat over de totstandkoming van eurosceptische partijen en of deze positionering wordt gedreven door ideologie of strategie. Liesbet Hooghe,

---

⁵ Atilla Ágh, "Radical Party System Changes In Five East-Central European States: Eurosceptic and Populist Parties On the Move in 2010s," *Baltic Journal of Political Science* 4 (2015): 23, 24.

⁶ Ágh, "Radical Party System Changes In Five East-Central European States: Eurosceptic and Populist Parties On the Move in 2010s," 23.

⁷ Seán Hanley, "From Neo-Liberalism to National Interests: Ideology, Strategy, and Party Development in the Euroscepticism of the Czech Right," *East European Politics and Societies* 18, no. 3 (2004): 537.

⁸ Hanley, "From Neo-Liberalism to National Interests: Ideology, Strategy, and Party Development in the Euroscepticism of the Czech Right," 537.

⁹ Ibid.

¹⁰ Nick Sitter, "Euro-Scepticism as Party Strategy: Persistence and Change in Party-Based Opposition to European Integration." *Österreichische Zeitschrift Für Politikwissenschaft* 32, no. 3 (2003): 250.

politicooloog, schrijft in haar artikel "What drives Euroskepticism?", gewijd aan dit specifieke debat, over beide invalshoeken: 'Ideologically filtered change in party positioning is radically different from one that conceives of party preferences primarily as adjustment to electoral-strategic incentives. The latter view opens up the possibility that parties may shift positions on Europe as they go in and out of government, scent electoral gain, and use Europe as a lever to exploit dissent in their opponents, or as a strategy to alter the political agenda. [...] A diametrically opposite, but equally plausible, line of argument is that political parties cue mass publics.'¹¹ Volgens Hooghe zijn er dus twee verschillende beweegredenen om een eurosceptische houding aan te nemen.

In Hongarije lijken beide motieven, benoemd door Hooghe, mogelijk een rol te spelen bij de positionering van Fidesz tegenover de EU en de verandering daarvan. De opkomst van extreem-rechtse anti-EU partijen zou Fidesz bijvoorbeeld een strategische motief bieden om een strengere toon aan te slaan en zo de concurrentie zoveel mogelijk de wind uit de zeilen te nemen.¹² De houding zou echter ook onderdeel kunnen zijn van wat Hanley, zoals eerder vermeld, een 'broader ideological shift' onder CEEC's noemt.¹³ Verheldering op dit vlak is belangrijk om beter te begrijpen hoe de houding van de grootste politieke partij van Hongarije te verklaren valt en hoe eurosceptis in het algemeen tot stand komt. Dit kan bijdragen tot een beter begrip van de hedendaagse politiek die wordt bedreven door Fidesz, maar ook door andere politieke partijen in de CEEC's, en waarop deze is gestoeld.

De algehele tendens van eurosceptis in CEEC's is meermaals geanalyseerd en voor specifieke landen verklaard. Onderzoek naar het eurosceptisme van Fidesz is echter nog incompleet: veel literatuur is gewijd aan het analyseren en verklaren van het huidige eurosceptisme van de partij, zoals dat na de verkiezingswinst van 2010 aanwezig is geweest.¹⁴ Een onderzoek dat het huidige

---

¹¹ Liesbet Hooghe, "What Drives Euroskepticism?" *European Union Politics* 8, no. 1 (2007): 6,7. Veel auteurs, naast Hooghe, die hebben gewaagd positie in te nemen in bepaalde casussen omtrent dit debat onderkennen dat het in veel gevallen niet slechts één van de twee is. Vaak is er sprake van een combinatie van ideologische en strategische beweegredenen, maar beargumenteert men vaak waar volgens hem of haar de nadruk ligt.

¹² Andrea L. P. Pirro, "The Rise of Jobbik Poses a Credible Threat to Fidesz's Dominance in Hungary," *EUROPP*. April 22, 2015.

¹³ Hanley, "From Neo-Liberalism to National Interests: Ideology, Strategy, and Party Development in the Euroscepticism of the Czech Right," 537.

¹⁴ Ágh, "Radical Party System Changes In Five East-Central European States: Eurosceptic and Populist Parties On the Move in 2010s,"

euroscepticisme in verband plaatst met de geschiedenis van de partij en dit beschouwd als mogelijk terug te leiden verschijnsel is nog niet present en kan een nieuw licht werpen op de kwestie. Door dit onderzoek te richten op de houding van Fidesz tegenover de EU in haar verleden en de ontwikkeling hiervan, kunnen de eventuele wortels van het huidige euroscepticisme worden blootgelegd. Veel wetenschappelijk onderzoek, waarop dit werkstuk ook gestoeld zal zijn, heeft het verleden van Fidesz' eurosceptis reeds behandeld, maar slechts als onderdeel van een breder, vergelijkend nationaal (of zelfs internationaal) kader.¹⁵ Dit onderzoek is daarentegen specifiek toegespitst op Fidesz. Fidesz heeft enorme overwinningen behaald in de tijd dat ze een duidelijke eurosceptische retoriek bezigde. Het is wetenswaardig om te onderzoeken of het huidige euroscepticisme zijn oorsprong al eerder vindt en waarom. Dit kan bijdragen aan het beantwoorden van de vraag of deze grote partij slechts uit strategische overwegingen deze houding aanneemt, 'to maximise votes', of dat het onderdeel is van een 'broader ideological shift' dat aan populariteit wint.¹⁶

De positionering van Fidesz tegenover de EU is daarnaast met name interessant, aangezien de partij door de jaren van haar bestaan heen van positie lijkt te wisselen. Het is precies deze dynamiek die de essentie van dit onderzoek definieert. Het doel van dit paper is daarmee om de positie van Fidesz en de veranderingen daarin te verklaren in termen van ideologie en strategie. Voordat het echter mogelijk is om over te gaan tot verklaren, is het allereerst nodig om de verschillende houdingen van de partij te classificeren. De onderzoeksvraag die logischerwijs hieruit volgt en centraal staat in het onderzoek, is de volgende: hoe is de houding van de Hongaarse Fidesz-partij tegenover de EU en EU-lidmaatschap veranderd vanaf haar oprichting in 1988 tot haar verkiezing in 2010 en hoe valt deze houding te verklaren? De onderzoeksvraag is dus tweeledig: het dient ten eerste te onderzoeken in

---

Joseph Bebel and Jon Collier, "Euroskepticism's Many Faces: The Cases of Hungary and the UK," *Claremont - UC Undergraduate Research Conference on the European Union 2015*, no. 1, 12-24.

¹⁵ Agnes Batory, "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration," *Opposing Europe Research Network* No. 4 (September 2001).

Agnes Batory, "Attitudes to Europe," *Party Politics* 8, no. 5 (2002): 525-39.

Anna Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," *Politics in Central Europe* 12, no. 3 (2016): 51-82.

Laure Neumayer, "Euroscepticism in Central Europe," *Central European History and the European Union*, 2007, 159-78.

Laure Neumayer, "Euroscepticism as a Political Label: The Use of European Union Issues in Political Competition in the New Member States," *European Journal of Political Research* 47, no. 2 (2008).

¹⁶ Sitter, "Euro-Scepticism as Party Strategy: Persistence and Change in Party-Based Opposition to European Integration," 250.

hoeverre er sprake was van een eurosceptische houding, om vervolgens deze houding te verklaren. Met name veranderingen van deze houding zijn van belang, aangezien hierbij specifieke ideologische of strategische beweegredenen te onderscheiden zijn. Ook wordt er in de onderzoeksvraag een verschil gemaakt tussen de houding tegenover de EU én de houding tegenover het EU-lidmaatschap van Hongarije. Het is belangrijk om te onderkennen dat dit twee verschillende kwesties zijn, waarover de positie dus ook kan verschillen. In dit onderzoek worden beide behandeld, daar vergelijking van beide aspecten kan zorgen voor een completer begrip van de situatie.

In het beantwoorden van deze onderzoeksvraag speelt het concept 'eurosceptis' een belangrijke rol. Om de academische diepgang te garanderen is het belangrijk om een duidelijke definitie van de term te hanteren. Er is echter geen academische consensus over wat de term precies omvat. Vaak wordt naar de term verwezen zoals deze door de politicologen Paul Taggart en Aleks Szczerbiak is geïntroduceerd. Taggart en Szczerbiak maken een onderscheid tussen 'soft euroscepticism' en 'hard euroscepticism', waarbij 'hard euroscepticism' staat voor een principiële verwerping van Europese integratie.¹⁷ 'Soft Euroscepticism omvat daarentegen het uitspreken van zorgen en onderbouwde tegenargumenten voor het huidige traject van de EU, zonder bezwaar tegen het gehele project van Europese integratie.'¹⁸

De indeling van Taggart en Szczerbiak wordt vaak gebruikt door academici, maar is ook bekritiseerd, onder andere door de politicoloog Laure Neumayer. Volgens Neumayer zou de grens tussen 'hard' en 'soft' in veel gevallen lastig te bepalen zijn en zouden zo veel politieke partijen onder beide noemers geschaard kunnen worden.¹⁹ Daarnaast beargumenteert ze dat met name 'soft euroscepticism' een te brede noemer is en, in combinatie met het normatieve karakter dat het woord heeft gekregen, ertoe heeft geleid dat het gemakkelijk ingezet kan worden als 'political tool'.²⁰ Tenslotte verklaart ze dat het perspectief van Taggart en Szczerbiak 'inadequately considers the respective influence of strategy and ideology in Euroscepticism'.²¹ Juist deze invloed van strategie en

---

¹⁷ Paul Taggart and Aleks Szczerbiak, "Europeanisation, Euroscepticism and Party Systems: Party-based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe," *Perspectives on European Politics and Society* 3, no. 1 (2002): 27.

¹⁸ Taggart en Szczerbiak, "Europeanisation, Euroscepticism and Party Systems: Party-based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe," 28.

¹⁹ Neumayer, "Euroscepticism in Central Europe," 164.

²⁰ *Ibid.*, 159

²¹ *Ibid.*, 164.

ideologie staat centraal binnen dit onderzoek en dient dus onderzocht te worden aan de hand van termen die deze aspecten niet marginaliseren. De politicologen Cas Mudde en Petr Kopecký uiten dezelfde kritiek als Neumayer en beargumenteren daarnaast dat de definitie te weinig onderscheid maakt tussen 'European integration [...] and the European Union as the current embodiment of these ideas'.²² Op basis van deze kritiekpunten stellen ze een alternatieve indeling voor die het fenomeen op minder inclusieve en precieze wijze beschrijft.²³

Het model van Mudde en Kopecký maakt onder andere onderscheid op basis van 'diffuse support' en 'specific support', waarbij de eerste noemer staat voor steun voor de achterliggende ideeën van Europese integratie, en de tweede voor steun voor de EU zoals de unie momenteel wordt waargenomen.²⁴ Omdat dit model wellicht in staat is om de houding van Fidesz tegenover de EU en EU-lidmaatschap op helderdere en juiste wijze te classificeren, zal in het onderzoek gebruik gemaakt worden van dit model. Het model zal in de hoofdstukken verder ter sprake komen en worden uitgelegd. Het gebruik ervan wil echter niet zeggen dat het model op onvoorwaardelijke wijze zal worden toegepast en van kritiek zal zijn ontzien: door gebruik van het model te maken zal de indeling van Mudde en Kopecký worden getoetst en zullen zwakke punten en beperkingen die bij de toepassing ervan komen kijken worden benoemd.

De onderzoeksvraag zal op een stapsgewijze methode worden beantwoord. Het bestaan van Fidesz als politieke partij zal eerst in een breder historisch kader worden geplaatst. Om Fidesz vervolgens te analyseren aan de hand van het model van Mudde en Kopecký zal een beroep gedaan worden op primaire bronnen. Officiële verkiezingsmanifesten van Fidesz, aangevuld met verkiezingsposters en -programma's, ten tijde van de parlementsverkiezingen in de geselecteerde periode zullen worden gebruikt om de houding tegenover de Europese Unie te onderzoeken en in te delen. Vervolgens zal deze opstelling aan de hand van wetenschappelijke literatuur worden verklaard. De houding die in dit onderzoek wordt onderzocht heeft dus in de eerste instantie betrekking op de daadwerkelijke standpunten van Fidesz en omvat in mindere mate de retoriek die tegenover de EU

---

²² Kopecký en Mudde, "The Two Sides of Euroscepticism," 300.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid., 301.

werd gebezigd, al zal deze wel worden behandeld voor een complete en correcte indeling in het genoemde model.

Het werkstuk bestaat uit drie hoofdstukken, waarbij elk hoofdstuk is gewijd aan een bepaalde bestaansperiode van Fidesz. Op deze wijze kunnen veranderingen in de positionering van de partij goed worden belicht en verklaard. Het eerste hoofdstuk omvat de periode vanaf de oprichting van de partij in 1988, toen de partij met name naam maakte als liberaal democratische jongerenpartij (1988-1994). Het tweede hoofdstuk is gewijd aan Fidesz als hervormde, conservatieve partij en, vanaf 1998, als regeringspartij (1994-2002). Tenslotte staat de moderne partij, in de oppositie vanaf 2002 en in de regering vanaf 2010, centraal in het laatste hoofdstuk (2002-2010). Voor elk van deze periodes zullen alle aspecten van de hoofdvraag worden behandeld. Allereerst zal worden onderzocht in hoeverre er sprake was van eurosceptis en hoe de houding van Fidesz ingedeeld kan worden met behulp van het model van Mudde en Kopecký. Vervolgens zal worden onderzocht hoe deze houding in deze periode in termen van strategie en ideologie kan worden verklaard, om uiteindelijk een compleet antwoord op de hoofdvraag te formuleren. Het paper zal worden afgesloten met een conclusie en een reflectie op het onderzoek.

Hoofdstuk I: Fidesz - Federation of Young Democrats (1988-1994)

In dit hoofdstuk staat de oorsprong van Fidesz en de ontwikkeling van Fidesz als politieke partij in de eerste jaren van haar bestaan centraal. De periode omvat het ontstaan van de oorspronkelijke beweging in 1988, tot en met de tweede Hongaarse parlementsverkiezingen in 1994. In deze periode krijgt Fidesz vorm als politieke partij. Het hoofdstuk zal, nadat de historische context van de partij in deze periode is geschetst, toegespitst zijn op de positionering van de nieuwe partij tegenover de EU, die geanalyseerd zal worden aan de hand van het model van Mudde en Kopecký. Daarna zal deze positionering worden verklaard.

Historische context

Fidesz is een lettergreepwoord, samengesteld uit de Hongaarse woorden *Fiatal Demokraták Szövetsége*, ofwel de Federatie van Jonge Democraten. De naam is representatief voor de liberaal-democratische ideologie van de partij en haar jonge karakter. Tot 1990 was Fidesz echter nog geen echte politieke partij, maar vooral een protestbeweging, voornamelijk gesteund door studenten die zich afzetten tegen het communisme.²⁵ Volgens politicoloog Máté Szabó omhelsde de beweging westerse idealen, zoals de markteconomie en mensenrechten, terwijl het de legitimiteit van het voormalige communistische regime verwierp.²⁶

Pas toen het communistische regime viel in 1990 en er een meerpartijensysteem werd geïntroduceerd in Hongarije begon Fidesz de vorm aan te nemen van een politieke partij. De partij behield echter zijn karakter van protest en verzet ten tijde van het eerste Hongaarse parlement, van 1990 tot 1994; van alle politieke partijen organiseerde Fidesz veruit de meeste protesten.²⁷ In de jaren 1991 en 1992 was het de populairste oppositiepartij en ging Fidesz aan de leiding in de opiniepeilingen.²⁸ Aan het eind van de eerste parlementaire periode begon de partij niettemin aan een transformatie. Onder leiding van Viktor Orbán werd de partij hervormd om meer bevolkingsgroepen aan te spreken en serieuzer genomen te worden als mogelijke coalitiepartner. Als gevolg verloor de partij zijn 'provocative, protest character, and groups that wanted to preserve their former identity were leaving or were pushed out by the centre-oriented mainstream by 1993'.²⁹ Tijdens de hervorming van de partij bleven veel van de oorspronkelijke standpunten staan en verschoof de politieke oriëntatie weinig.³⁰ Vooral de manier waarop de partij zich presenteerde veranderde. Zo legde de partij een sterkere nadruk op haar liberale karakter en minder op de jeugdige, feministische en ecologische trekken die de partij voorheen representeerden; Fidesz' verkiezingsmanifest van 1994 was met name

---

²⁵ Máté Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy* 2, no. 2 (2011): 51, 52.

²⁶ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 47.

²⁷ *Ibid.*, 52.

²⁸ Bill Lomax, "The 1998 Elections in Hungary: Third Time Lucky for the Young Democrats," *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 15, no. 2 (1999): 113.

²⁹ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 52.

³⁰ *Ibid.*, 54.

gebaseerd op het idee van een beperkte staat en vrijemarktprincipes.³¹ De partij werd gekarakteriseerd door een marktgeoriënteerde en, ondanks enige nationalistische trekken, kosmopolitische ideologie.³² De onrust die de hervormingen van de eerdere jaren met zich mee had gebracht leidden echter tot een slecht resultaat in de verkiezingen van 1994. Ten tijde van de tweede Hongaarse parlementsverkiezingen wist Fidesz slechts 5.7% van de stemmen binnen te halen.³³ Het resultaat kwam voor de leiding van de partij als een deceptie en er werd besloten om de koers van de partij na 1994 verder te veranderen.³⁴

Fidesz' houding tegenover de EU

Volgens politicoloog Agnes Batory was de kwestie omtrent toetreding tot de EU in de periode tot en met 1994 in de Hongaarse politiek 'not yet salient enough to divide Hungarian parties'.³⁵ De standpunten van de partijen verschilden op grond van EU-lidmaatschap onderling nauwelijks: slechts één partij, de Hongaarse Partij voor Gerechtigheid en Leven (MIÉP), was tegen toetreding. De rest van de politieke partijen, Fidesz inclusief, was vóór.³⁶ Volgens Batory was er aldus 'overwhelming support' voor het algemene idee van EU-lidmaatschap.³⁷ Dit vat echter nog niet de houding van de partijen tegenover de specifiekere kwesties omtrent integratie in de Europese Unie samen.

Fidesz zou, gegeven haar liberale en marktgeoriënteerde karakter, logischerwijs een positieve houding aannemen tegenover EU-integratie, daar de EU bekend staat om haar neoliberalisme op economisch vlak. Het verkiezingsmanifest van de partij sluit goed aan bij het idee van economische integratie in de EU. Fidesz verwierp namelijk protectionisme en pleitte voor een open markt.³⁸ Ook op

---

³¹ Ibid.,

Batory, "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration," 17, 18.

³² Batory, "Attitudes to Europe," 531.

³³ Herbert Kitschelt et al., *PostCommunist Party Systems: Competition, Representation and Inter-Party Cooperation*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1999), 117.

Brigid Fowler "Concentrated Orange: Fidesz and the Remaking of the Hungarian Centre-right, 1994–2002." *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 20, no. 3 (2004): 81.

³⁴ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 55.

³⁵ Batory, "Attitudes to Europe," 531.

³⁶ Ibid., 531-532.

³⁷ Ibid., 532

³⁸ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 54.

sociaal-cultureel vlak lijkt de partij te pleiten voor integratie in de EU. Volgens Batory bevond de partij zich in deze periode van haar bestaan meer in het kosmopolitische gedeelte van het ideologische spectrum dan in het nationaal-georiënteerde gedeelte, ondanks een toenemende focus van Fidesz op kerk en natie.³⁹ Op zowel economisch als sociaal-cultureel vlak lijkt de partij zich daarmee bij uitstek te lenen voor een positieve houding tegenover EU-integratie. Volgens Batory zijn de felste proponenten van de EU dan ook 'both pro-market and non-nationalistic in identity politics'.⁴⁰

In de praktijk was Fidesz inderdaad voor integratie in de unie. In Fidesz' officiële verkiezingsmanifest voor de verkiezingen van 1990 pleitte de partij al duidelijk voor integratie in de EU: 'After the failure of this bolshevik system, an historic task had opened ahead of us again: join Europe. Our foreign policy has to serve this particular aim.'⁴¹ Verderop in het document wordt benadrukt dat Fidesz 'wants to co-operate in creating a unified Europe' en zich aan wil sluiten bij de 'community of European nations'.⁴² Fidesz zag EU-lidmaatschap als enige manier om Hongarije te moderniseren en welvarender te maken.⁴³

Net als veel andere Hongaarse partijen stelt Fidesz zich in 1990 tegelijkertijd kritisch op tegenover het toenmalige Warschaupact. De partij stelt in het verkiezingsmanifest als doelstelling de afscheiding van het Warschaupact en het verklaren van neutraliteit voor.⁴⁴ De houding van Fidesz, zoals deze wordt geschetst in het verkiezingsmanifest, is terug te vinden in een verkiezingsposter uit 1990. Op de poster wordt, als tiende doelstelling, gepleit voor een verenigd Europa, een neutraal Hongarije en het terugtrekken van het Sovjetregime.⁴⁵ Net als in het verkiezingsmanifest wordt het voorgestelde buitenlands beleid van Fidesz getekend door afzetting tegen de Sovjet-Unie en toenadering tot de EU. De verkiezingsposter is tenslotte nog ondertekend door 'de jonge democraten'. Het is duidelijk dat het jeugdige karakter van Fidesz, waarmee de partij zich presenteerde vóór de hervormingen, nog een belangrijk fundament van de partij vormt. In een tweede poster doet Gábor Fodor, een van de grondleggers van de partij, een persoonlijke oproep om op 25 maart 1990 op Fidesz

---

³⁹ Batory, "Attitudes to Europe," 531.

⁴⁰ Ibid., 529.

⁴¹ Bron 1.

⁴² Ibid.

⁴³ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," 58.

⁴⁴ Bron 1.

⁴⁵ Bron 2.

te stemmen.⁴⁶ Wederom wordt er gewezen op het falen van het communistische regime en wordt het belang van een neutraal Hongarije en een verenigd Europa onderstreept.

In 1994 wordt het officiële verkiezingsmanifest van Fidesz gekenmerkt door een sterkere retoriek vóór integratie in de Europese Unie. Het eerste punt dat ter sprake komt in het verkiezingsmanifest is het buitenlands beleid, waarna al gauw de EU en de NAVO worden genoemd:

Hungary has been part of western civilization for a thousand years. Under the communists, there was an attempt to tear the country away from this background. With the change of regime, Hungary decided to return to this cultural community. Our historical traditions and our present national interests oblige us to strengthen the western orientation of the country and to enhance European and Atlantic cooperation. Our freedom and security is primarily guaranteed, both directly and indirectly, by our joining the European political, economical and military systems. For this reason, the most important foreign policy aim of Fidesz is to integrate Hungary with the European Union and NATO as soon as possible.⁴⁷

In het oog springt de overtuiging waarmee wordt gepleit voor integratie in de EU. Hierbij wordt er gewezen op de nationale belangen en de vermeende historie van Hongarije. Ondanks de hervormingen binnen de partij is de houding van Fidesz tegenover de EU dus weinig veranderd ten opzichte van 1990. Tijdens beide verkiezingen werd gepleit voor integratie in de EU, al lijkt de oproep van 1994 concreter en sterker van toon. Verderop in het verkiezingsmanifest wordt het ogenschijnlijke euro-enthousiasme van de partij nog verder benadrukt:

More recently, the socialist left has also expressed some reservations. For Fidesz this is unacceptable. In 1994, Hungary will need a government whose intentions are unambiguous and whose aim is to accelerate, through all possible means, our integration with the European security system and our membership to NATO and the European Union.⁴⁸

Het uitdrukken van enige bedenkingen en kritiek tegenover EU-integratie is dus volgens Fidesz 'onacceptabel'. Er is een overheid nodig die 'ondubbelzinnig' tegenover het lidmaatschap van de EU en de NAVO staat. Fidesz doet het op deze manier lijken alsof de eigen enthousiaste houding zonder enige kritiek is. De Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz) heeft Fidesz echter ook

---

⁴⁶ Bron 3.

Fodor zou de partij in 1993 weer verlaten, omdat hij het niet eens zou zijn met de hervorming van de partij. In plaats daarvan zou hij zich aansluiten bij de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz).

⁴⁷ Bron 4.

⁴⁸ Ibid.

terughoudendheid verweten.⁴⁹ Deze tegenstrijdigheid onderstreept de rol van het document als politiek verkiezingsmanifest voor politieke doeleinden: de beschreven positionering is niet altijd een realistische afspiegeling van de partij in de praktijk. Los van deze verwijten blijft Fidesz in de periode van 1988 tot 1994 al met al enthousiast van toon zonder kritiek of bedenkingen te laten weerspiegelen in de houding van de partij.

Fidesz in het model van Mudde en Kopecký

Nu de historische context en de positionering van Fidesz tegenover de EU zijn verhelderd, is de volgende stap het indelen van de partij in het model van Mudde en Kopecký. Zoals uitgelegd in de inleiding maakt het model onderscheid op basis van 'specific support' en 'diffuse support'. 'Diffuse support' is de eerste dimensie die politieke partijen opdeelt in *Europhiles* aan de ene kant en *Europhobes* aan de andere. 'Europhiles', aldus Mudde en Kopecký, 'believe in the key ideas of European integration underlying the EU: institutionalized cooperation on the basis of pooled sovereignty (the political element) and an integrated liberal market economy (the economic element).'

⁵⁰ De mate van integratie met de EU die eurofielen voor ogen hebben kan verschillen. De een kan staan voor de Europese Unie als supranationale staat, terwijl de ander slechts pleit voor de EU als vrijhandelszone. Toch vallen beiden onder de noemer, daar ze in de onderliggende ideeën van Europese integratie geloven. *Europhobes* steunen deze algemene ideeën niet of zijn er tegen.⁵¹

Aangezien Fidesz pleit voor 'joining the European political, economical and military systems', kan worden aangenomen dat de partij het algehele idee van een unie op Europees niveau, op zowel economisch als politiek vlak, steunt. Deze enthousiaste houding tegenover aansluiting bij de EU was het resultaat van het accepteren van de ideeën van de EU en dus kan de partij in deze dimensie volgens het model van Mudde en Kopecký worden ingedeeld als eurofiel; de partij staat immers voor een liberaal economisch beleid en heeft in deze periode een kosmopolitisch karakter, wat goed aansluit bij de achterliggende ideeën van de Europese Unie.⁵²

---

⁴⁹ Neumayer, "Euro-scepticism as a Political Label: The Use of European Union Issues in Political Competition in the New Member States," 14.

⁵⁰ Kopecký en Mudde, "The Two Sides of Euro-scepticism," 301.

⁵¹ Ibid.

⁵² Batory, "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration," 17, 18.

Het model maakt vervolgens onderscheid tussen *EU-optimists* en *EU-pessimists*. *EU-optimists* steunen de EU zoals hij momenteel is en steunen de koers van de EU.⁵³ Het gaat hierbij dus om de Europese Unie zoals deze in de praktijk te werk gaat en de algemene koers van de EU. Politieke partijen kunnen kritiek uiten op het huidige beleid zonder direct onder de EU-pessimisten geschaard te worden. Belangrijk is daarnaast om te onderkennen dat EU-lidmaatschap niet per se van invloed is op dit criterium: een staat buiten de EU, zonder de ambitie toe te treden, kan ook tevreden zijn met de huidige unie. Deze landen vallen echter vaak buiten het bereik van de beoogde analyse. 'EU-pessimists', vervolgen Mudde en Kopecký, 'do not support the EU as it is at the moment, or are pessimistic about the direction of its development.'⁵⁴ Dit wil niet zeggen dat EU-pessimisten *altijd* tegen lidmaatschap zijn. Ze kunnen de huidige EU ook waarnemen als een grote afwijking van hoe volgens hen de EU zou moeten zijn en tegelijkertijd pleiten voor toetreding, om vervolgens de EU te hervormen.⁵⁵

Het is onaannemelijk dat Fidesz serieuze bedenkingen had bij de huidige EU en de ontwikkeling daarvan. Omdat de partij op ogenschijnlijk ondubbelzinnige wijze pleit voor toenadering en lidmaatschap is het lastig om te beweren dat Fidesz serieuze bezwaren had bij de huidige unie en de EU op geen enkele wijze zag als de belichaming van de achterliggende ideeën waar de partij goed bij aansloot. Ook werd er in de verkiezingsmanifesten en posters geen kritiek geuit op de huidige EU en haar beleid. Het project van de Europese Unie werd bovendien gezien als een neoliberaal project, wat goed aansluit bij de belangrijke idealen van Fidesz in deze periode.⁵⁶ Fidesz wordt in deze periode dus bij de EU-optimisten geschaard. Wanneer beide criteria worden ingevoerd in het model van Mudde en Kopecký, belandt de partij in het vakje van de zogenaamde 'euroenthousiasts'.⁵⁷ Deze noemer omvat de politieke partijen die de algemene achterliggende ideeën van EU-integratie steunen en geloven dat de EU in praktijk de belichaming van deze ideeën is of kan worden. Volgens de indeling van Taggart en Szczerbiak is Fidesz in deze periode noch 'hard eurosceptic', noch 'soft

---

⁵³ Ibid., 302.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

Het model dat uiteindelijk uit deze criteria is weergegeven in diagram 1.

⁵⁶ Batory, "Attitudes to Europe," 528.

⁵⁷ Diagram 1.

eurosceptic', daar er geen principiële bezwaren worden geuit en er geen 'qualified opposition' uitgaat van de houding van de partij.

De positionering van Fidesz verklaard

Tenslotte zal de 'euroenthousiaste' houding van Fidesz worden verklaard in termen van ideologie en strategie. Vaak kunnen zowel ideologie als strategie invloed uitoefenen op het programma van een politieke partij. Het is de vraag, zo verklaart Hooghe, 'to what extent parties are driven by strategic incentives in the context of electoral competition and to what extent are they driven by durable ideological commitments?'⁵⁸ Strategie verwijst hierbij naar 'short-term incentives arising from coalition-building and electoral competition', terwijl ideologie staat voor 'long-term influences arising from party ideology and historical development'.⁵⁹ Het is belangrijk om te onderkennen dat een partij niet slechts gedreven wordt door ideologie, maar dat de houding van de partij alleen begrepen kan worden 'in the dynamic context of inter-party relations and electoral politics'.⁶⁰ Er is geen eenduidig antwoord in hoeverre respectievelijk strategie en ideologie van invloed zijn bij houdingen van politieke partijen tegenover de EU in CEEC's. Verschillende auteurs beargumenteren de aanwezigheid van verschillende incentieven in verschillende situaties.

Ideologie, in het geval van Fidesz in deze periode, kan in ieder geval een rol toegewezen krijgen bij het verklaren van de pro-Europese houding. Volgens Batory kan de 'Europese Unie' begrepen worden in ideologische termen van economie en politiek, waarbij 'the former generating issues relate to levels of regulation, social redistribution and economic (in)equality, the latter relate to sovereignty and indirectly democracy and national identity'.⁶¹ In beide gevallen, zoals beschreven in de vorige paragraaf, sluit de ideologie van de partij goed aan bij de die van de Europese Unie. Zo is de partij liberaal en pleit ze voor een vrije en open markt. Ook is de partij kosmopolitisch van karakter te noemen. In het verkiezingsmanifest van 1994 wordt daarnaast letterlijk gepleit voor economische en politieke samenwerking.⁶² Tenslotte is het duidelijk dat de partij zich probeert af te zetten tegen het

---

⁵⁸ Hooghe, "What Drives Euroskepticism?" 6.

⁵⁹ Batory, "Attitudes to Europe," 536.

⁶⁰ Ibid., 535.

⁶¹ Ibid., 528.

⁶² Bron 4.

communisme en het voormalige regime. Toenadering zoeken tot de EU is daarbij een gevolg dat logischerwijs voortkomt uit deze houding tegenover de oude heersers. Het is dus aannemelijk dat de euroenthousiaste houding van de partij voortkomt uit ideologische overwegingen.

Strategie kan hoe dan ook een rol hebben gespeeld in het innemen van het standpunt tegenover de EU, naast ideologische overwegingen. Strategische stimuli kunnen hebben bijgedragen aan deze pro-Europese houding en kunnen daarnaast invloed hebben gehad op *de manier waarop* deze houding werd gepresenteerd. Zoals eerder verklaard was er volgens Batory tot 1994 nauwelijks politieke tegenstand tegen toetreding tot de Europese Unie. 'Returning to Europe', aldus Batory, 'as a symbol of democracy and prosperity was a common theme for both the new parties emerging from the democratic opposition and the social-democratizing successor parties.'⁶³ Ook de politicologe Anna Molnár bevestigt dat er een 'common agreement' tussen de politieke partijen was dat inhield dat het belangrijkste punt van het buitenlands beleid het zo snel mogelijk realiseren van EU-lidmaatschap was.⁶⁴ Op dit vlak was er tussen de partijen tijdens de verkiezingen dus weinig competitie. Omdat het een gemeenschappelijk punt was dat de meeste partijen met elkaar deelden werd er ook weinig debat en campagne over gevoerd.⁶⁵ Het lijkt onlogisch om vanuit strategische beweegredenen deze pro-Europese houding aan te nemen, die weinig verschilt van concurrerende partijen.

Toch heeft strategie waarschijnlijk wel een rol gespeeld bij de manier waarop Fidesz deze houding presenteerde. Volgens Neumayer was een pro-Europese houding een 'normative theme': 'Political parties could not "cross the line" and criticise the EU as such, for fear of being accused of "anti-Europeanism" and excluded from political competition.'⁶⁶ Omdat veel partijen, waaronder Fidesz, het zich niet konden veroorloven om (als enige) geframed te worden als 'anti-EU' onthielden zij zich van elke kritiek op de Europese Unie. De populaire steun voor de EU was enorm, en een 'anti-EU' label zou vernietigend zijn voor de verkiezingsresultaten.⁶⁷ Het was aannemelijk zijn dat

---

⁶³ Batory, "Attitudes to Europe," 526.

⁶⁴ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," 58.

⁶⁵ Batory, "Attitudes to Europe," 535.

⁶⁶ Neumayer, "Euroscepticism as a Political Label: The Use of European Union Issues in Political Competition in the New Member States," 9.

⁶⁷ *Ibid.*, 14.

deze kritiek vervolgens tegen de partij gebruikt zou worden. Deze strategische prikkel zou de enthousiaste en ogenschijnlijk ondubbelzinnige houding van Fidesz kunnen verklaren.

Al met al is de houding van Fidesz tegenover de eu van 1988 tot 1994 samen te vatten als 'euroenthousiast', wat inhoudt dat de partij het eens was met de achterliggende ideeën van de Europese Unie en dat de partij gelooft in de EU als belichaming van die ideeën. De partij wilde graag toetreding tot de Europese Unie bewerkstelligen en het EU-lidmaatschap van Hongarije verzekeren. Deze positionering valt vooral vanuit ideologisch oogpunt te verklaren, al heeft strategie wellicht een rol gespeeld bij de wijze waarop deze positionering werd gepresenteerd.

Hoofdstuk II: Fidesz - Hungarian Civic Party (1994-2002)

In dit hoofdstuk staat Fidesz in de periode van 1994 tot 2002 centraal. In dit tijdvak werd de politieke partij verder hervormd en wist ze hierna, in 1998, een grote verkiezingswinst te behalen. In het hoofdstuk zal wederom eerst de historische context van deze periode worden geschetst, waarna de houding van Fidesz in deze tijdspanne zal worden onderzocht en ingedeeld in het genoemde model van Mudde en Kopecký. Deze houding zal tenslotte worden verklaard.

Historische context

Na de tegenvallende verkiezingsresultaten van 1994 trad de gehele leiding van Fidesz af. Orbán werd echter verkozen tot voorzitter van de partij. Fidesz werd verder hervormd, waarbij ook de naam van de partij werd veranderd: Fidesz werd omgedoopt tot Fidesz-Hungarian Civic Party.⁶⁸ De term 'civic' refereert hierbij aan het Hongarije dat de partij voor ogen had: een staat gedreven en gebaseerd op de 'educated, property-owning middle class'.⁶⁹ De partij profileerde zich na de transformatie als conservatief-rechts, terwijl de oorspronkelijke nadruk op liberalisme steeds verder verdween naar de

---

⁶⁸ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 55.

⁶⁹ Lomax, "The 1998 Elections in Hungary: Third Time Lucky for the Young Democrats," 115.

achtergrond.⁷⁰ 'New Fidesz', aldus Batory, 'toned the free market rhetoric down and emphasized the national community instead.'⁷¹ Ook socioloog Bill Lomax benadrukt deze verschuiving van de oppositiepartij: 'Fidesz was now to be transformed into a centre-right 'catch-all' party espousing conservative and nationalist values at least as much as liberal ones.'⁷² Kenmerkend voor deze verschuiving van de politieke profilering van de partij is het beëindigen van het transnationaal lidmaatschap van Fidesz van de Liberale Internationale (LI) in het jaar 2000. In hetzelfde jaar werd de partij associatief lid van de liberaal-conservatieve en centrum-rechtse Europese Volkspartij (EVP).⁷³

Om meer slagkracht in de politiek te verkrijgen vormde Fidesz een alliantie met twee andere rechtse partijen.⁷⁴ De samengesmolten partijen vormden als alliantie de grootste oppositiegroep binnen het parlement, waarbij het conglomeraat het politieke spectrum bespeelde 'from the liberal centre to the populist right'.⁷⁵ Fidesz, zo verklaarde Orbán, zou het vlaggenschip van deze nieuwe coöperatie worden.⁷⁶ Als gevolg van de nieuwe partijstructuur en de nieuwe politieke profilering wist Fidesz de verkiezingen van 1998 nipt te winnen. Al haalden de socialisten van de MSZP meer stemmen binnen, Fidesz won in een groter aantal districten.⁷⁷

De nieuwe regering besloot, ondanks de grote verschillen met de voorgaande regering, om veel van het voormalige beleid voort te zetten en stabiliteit voorop te stellen. De onderhandelingen met de EU en de NAVO, begonnen door de socialistische regering, werden zo ook voortgezet. Fidesz veranderde echter de toon van het beleid, waarbij het nadruk legde op 'the 'national' and the 'popular'.⁷⁸

Fidesz' houding tegenover de EU

Voor de verkiezing van Fidesz in 1998 uitte deze nieuwe houding zich in een ietwat kritischere toon richting de EU, al veranderden de doelstellingen van de partij wat betreft de EU en EU-lidmaatschap

---

⁷⁰ Batory, "Attitudes to Europe," 535.

⁷¹ Ibid.

⁷² Lomax, "The 1998 Elections in Hungary: Third Time Lucky for the Young Democrats," 114.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid., 116.

⁷⁵ Ibid., 117.

⁷⁶ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 55, 56.

⁷⁷ Lomax, "The 1998 Elections in Hungary: Third Time Lucky for the Young Democrats," 122.

⁷⁸ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 57.

weinig. Na de verkiezingen vervolgde Fidesz de onderhandelingen met de Europese Unie, maar liet de partij, met Viktor Orbán voorop, een krachtiger tegengeluid horen waarbij de Hongaarse nationale belangen zouden worden verdedigd.⁷⁹ Volgens Molnár liet partijleider Viktor Orbán steeds vaker 'national interest' Euroscepticism' toe.⁸⁰ De kritiek die Fidesz af en toe liet horen veranderde haar standpunt tegenover EU-lidmaatschap niet, al was, volgens Batory, deze retoriek indicatief voor de transformatie van de partij: 'this 'hard-bargaining' rhetoric nonetheless corresponded to the party's ideological shift to the national centre-right'.⁸¹

Zonder twijfel bleef Fidesz in deze periode echter een voorstander van Europese integratie.⁸² Zo veranderde een mogelijke coalitiepartij van Fidesz, de Partij van Kleine Landbouwers (FKgP), voorheen een fervent tegenstander van de EU, voor de verkiezingen van 1998 haar standpunten tegenover de EU en nam de partij een neutralere houding aan om een eventuele regeringscoalitie aan te gaan met Fidesz.⁸³ Dit wijst uit dat Fidesz dermate pro-Europees was dat de partij een coalitie met een eurosceptische partij zou afwijzen. Volgens Batory blijft de partij in deze periode daarnaast marktgeoriënteerd en in enige mate kosmopolitisch, wat, zoals eerder beargumenteerd, goed past bij een pro-Europese houding.⁸⁴

Deze pro-Europese houding, hoewel af en toe gekenmerkt door een kritische toon, is vooral terug te vinden in de praktijk van de verkiezingscampagne van 2002. Omdat de onderhandelingen voor toetreding tot de EU al door de voormalige socialistische regering in gang waren gezet, was er in 1998 nog maar weinig ruimte voor het onderwerp in het publieke debat en kwam het dus ook weinig ter sprake.⁸⁵ Uit een parlementaire enquête van 1998 blijkt dat de grootste vijf partijen allemaal voor

---

⁷⁹ Lomax, "The 1998 Elections in Hungary: Third Time Lucky for the Young Democrats," 121.
Batory, "Attitudes to Europe," 533.

⁸⁰ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," 70.

Lomax, "The 1998 Elections in Hungary: Third Time Lucky for the Young Democrats," 121.

⁸¹ Batory, "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration," 19.

⁸² Ibid., 18, 19.

⁸³ Neumayer, "Euroscepticism as a Political Label: The Use of European Union Issues in Political Competition in the New Member States," 17.

⁸⁴ Batory, "Attitudes to Europe," 531.

⁸⁵ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," 61.

toetreding tot de Europese Unie waren. Leden van Fidesz gaven zichzelf bij de enquête, waar een 4 het hoogste cijfer vóór toetreding vertegenwoordigde, gemiddeld een 3.7.⁸⁶

Uit het verkiezingsmanifest van Fidesz van 2002 wordt de houding jegens de EU verder duidelijk. In het verkiezingsmanifest is een groot gedeelte gewijd aan het opsommen van de prestaties van de voormalige regeringscoalitie. Daarbij komen ook de onderhandelingen met de Europese Unie ter sprake. Onder het kopje '37. Hungary in the heart of Europe' wordt wederom gesproken over Hongarije als een historisch onderdeel van Europa. Daarnaast wordt benadrukt dat de onderhandelingen inmiddels vergevorderd zijn en dat het land door de vorige regering goed is voorbereid op toetreding.⁸⁷ Opvallend is dat meermaals in het document wordt gerefereerd aan de vorige regering als 'civilian government'.⁸⁸ Ook op andere manieren wordt het civiele karakter, aangenomen door de partij in 1995, geaccentueerd. Het document wordt afgesloten met een aantal korte, samenvattende zinnen, waarbij een van deze zinnen verkondigt dat 'Hungarian citizens are European citizens'.⁸⁹ Ook wordt meermaals gerefereerd aan lidmaatschap van de Europese Unie als dé mogelijkheid om hogere, Westerse standaarden van welvaart te bereiken.⁹⁰ Het pro-Europese standpunt van Fidesz lijkt hiermee bevestigd.

Enige kritiek op de Europese Unie schijnt echter ook door in het verkiezingsmanifest, al is deze slechts in beperkte mate te vinden. Zo wordt de kritische toon waarmee de onderhandelingen met de EU gevoerd zouden zijn in het document geroemd en wordt er gesproken van het succesvolle 'verdedigen van Hongaars grondgebied'.⁹¹ Het zijn dergelijke opmerkingen die de verschuiving van de politieke profilering van Fidesz bevestigen, al leidt de kritiek nog niet tot een verschuiving in de daadwerkelijke standpunten tegenover de EU in het verkiezingsmanifest.

Fidesz in het model van Mudde en Kopecký

De kritiek is al met al schaars en lijkt vooral beperkt tot retoriek zonder gebaseerd te zijn op inhoudelijke standpunten. Aangezien enige kritiek niet direct invloed heeft op de indeling van de

---

⁸⁶ Batory, "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration," 25.

⁸⁷ Bron 5, 24.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Bron 5, 31.

⁹⁰ Bron 5, 24, 31.

⁹¹ Bron 5, 24.

partij in het model van Mudde en Kopecký lijkt er op het eerste gezicht weinig te veranderen ten opzichte van de indeling van Fidesz in de vorige periode. Fidesz pleit nog steeds, ondanks de kritische toon, vóór EU-integratie en past qua idealen, ondanks de toenemende nationaal-conservatieve nadruk, nog steeds bij de achterliggende ideeën van de Europese Unie. Volgens Batory is de partij immers in deze periode nog steeds kosmopolitisch en op economisch vlak nog steeds liberaal en marktgeoriënteerd.⁹² Het feit dat de partij pleit voor EU-lidmaatschap bevestigt daarnaast dat de EU zoals deze in praktijk werd gezien als belichaming van deze ideeën.

Fidesz is in deze periode dus nog steeds eurofiel en EU-optimistisch wanneer men kijkt naar de standpunten van de partij. Het is vooral de presentatie die veranderde, maar dat heeft in dit geval geen invloed op de indeling in het model. Het benoemen van de partij als EU-pessimist zou niet legitiem zijn. Fidesz blijft daarom in deze periode volgens het model van Mudde en Kopecký een zogenaamde 'euroentusiast'. Ook in het model van Taggart en Szczerbiak kan de partij geen enkele vorm van euroscepticisme worden verweten.

Hoe dan ook is er wel een verschuiving gaande in de opstelling van Fidesz, al wordt dat door het model van Mudde en Kopecký op deze wijze niet weergegeven, aangezien retoriek niet mee wordt genomen in het model. Fidesz stelt zich sceptischer op ten opzichte van de vorige periode. Wellicht wordt er in deze periode de basis gevormd voor het latere en huidige eurosceptische dat verder is ontwikkeld, zonder dat het model een verandering laat zien.

De positionering van Fidesz verklaard

De verschuiving van politieke profilering die plaatsvond in de houding van Fidesz tegenover de EU in deze periode is dus vooral te bemerken wanneer men kijkt naar de presentatie van de standpunten en in mindere mate wanneer men kijkt naar de standpunten zelf. Deze verschuiving valt vooral te verklaren in termen van strategie.

Aan het eind van de jaren negentig was er in Hongarije sprake van een consensus op het gebied van economisch beleid, wat weinig ruimte overliet voor 'party competition on socio-economic issues'.⁹³ In plaats daarvan werd de politiek en het publieke debat gedomineerd door sociaal-culturele

---

⁹² Batory, "Attitudes to Europe," 531.

⁹³ Batory, "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration," 9.

vraagstukken.⁹⁴ Het was dus voor politieke partijen belangrijk om zich op dit vlak te onderscheiden. Volgens Batory ontstond er als gevolg een 'deep fault-line dividing the political class between Christian, national, and collectivist authoritarians on one side and secular, cosmopolitan, and libertarian individualists on the other'.⁹⁵ Het zou een strategische prikkel bieden voor Fidesz om te kiezen voor een nationaal-conservatief profiel om zo een breder electoraat aan te spreken. Om zich op dergelijke wijze aan de kiezers te presenteren en zich op sociaal-cultureel vlak te profileren werd de kwestie van de EU gebruikt.⁹⁶ De kritische toon tegenover de EU van Fidesz tijdens de verkiezingscampagnes, waarbij vooral de verdediging van nationale belangen centraal stonden, kan hier zijn oorsprong vinden.⁹⁷

De standpunten van de partij, zoals eerder benoemd, zijn echter weinig veranderd en nog steeds pro-Europees. Net als in de vorige periode valt deze houding vooral vanuit ideologisch perspectief te verklaren. De liberale en enigszins kosmopolitische ideologie van Fidesz past immers nog goed bij het idee van EU-lidmaatschap.⁹⁸ De strategische nationaal-conservatieve verschuiving heeft weliswaar de manier waarop de partij zich presenteerde veranderd. Om zich meer te profileren als nationaal-conservatieve partij kon de kwestie van de EU gebruikt worden en kon Fidesz met een kritische toon het electoraat met sociaal-culturele vraagstukken uitbreiden. De standpunten van de partij tegenover de EU zijn dus nog steeds vooral te duiden in termen van ideologie, terwijl de manier waarop deze standpunten werden gepresenteerd met name te duiden is vanuit strategisch perspectief.

Al met al is de houding tegenover de EU weinig veranderd in vergelijking met de voorgaande periode. Het nationaal-conservatieve profiel dat de partij uit strategische overwegingen aannam uitte zich vooral in een andere, kritischere toon tegenover de EU, al blijven de inhoudelijke standpunten van de partij jegens de Europese Unie hetzelfde en ideologisch gedreven. Fidesz blijft in de periode van 1994 tot 2002 een 'euroenthousiaste' politieke partij.

---

⁹⁴ Ibid., 6.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Batory, "Attitudes to Europe," 533, 534.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Batory, "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration," 17, 18.

Hoofdstuk III: Fidesz - Hungarian Civic Union (2002-2010)

In dit laatste hoofdstuk staat de periode centraal waarin Fidesz zich heeft gevormd tot een nationaal-conservatieve partij met populistische elementen. De politieke partij zal haar dynamiek bewijzen door wederom een transformatie in te zetten en zal zich in dit tijdsbestek definitief ontdoen van sommige oorspronkelijke elementen. De historische context zal worden geschetst, de houding tegenover de EU onderzocht en ingedeeld in het model van Mudde en Kopecký en tenslotte zal deze positie worden verklaard.

Historische context

De verkiezingscampagne van Fidesz in 2002 werd uiteindelijk beloond met een indrukwekkend percentage van de stemmen (41%).⁹⁹ Dit bleek echter niet genoeg om een voldoende aantal kiesdistricten te winnen en dus kwam Fidesz wederom in de oppositie. Tijdens haar tijd in de oppositie nam het populistische karakter van de partij toe, iets waarvoor de grondslag al in 1995 werd gelegd, toen de naam van de partij werd veranderd.¹⁰⁰ In 2003 werd die naam verder aangepast tot 'Fidesz - Hungarian Civic Union', waarbij wederom de civiele aard werd onderstreept. De partij ontpopte zich tot een partij van het volk, die streed tegen de 'cosmopolitan Social-Liberal parties and their allies'.¹⁰¹ Na haar eigen regeringsperiode tot 2002 zou de partij steeds vaker gekenmerkt worden door deze houding van 'anti-establishment, anti-elite, anti-“political class”'.¹⁰²

Ten tijde van de verkiezingen van 2006 behaalde Fidesz een soortgelijk resultaat.¹⁰³ Wederom was dit niet voldoende en viel de partij buiten de regeringscoalitie. In de oppositie maakte de partij

---

⁹⁹ Fowler, "Concentrated Orange: Fidesz and the Remaking of the Hungarian Centre-right, 1994–2002," 81.

¹⁰⁰ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 58.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Gábor Toka, "Constitutional Principles and Electoral Democracy in Hungary," *Verfassunggebung in Konsolidierten Demokratien*, 2014, 314.

steeds vaker gebruik van populisme. Zo werd politieke instituties verweten de volkswil te manipuleren en werden er nieuwe verkiezingen geëist in 2006.¹⁰⁴

Het nationaal-conservatieve profiel, zoals beschreven in de vorige periode, definieerde de partij in steeds grotere mate.¹⁰⁵ Aangesterkt door het nieuwe populistische karakter, leidde dit tot de verwerping van het oorspronkelijke liberalisme.¹⁰⁶ Waar Fidesz in de vorige periode het liberalistische ideaal slechts naar de achtergrond werkte, wordt het ideaal nu daadwerkelijk afgestoten door de partij. De partij pleit in plaats daarvan voor een interventionistisch beleid op economisch vlak, terwijl juist de linkse partijen in de Hongaarse politiek nu voorstander zijn van een liberaal economisch beleid.¹⁰⁷

De nieuwe koers van de partij bleek een succes en de verkiezingen van 2010 werden door Fidesz met een gekwalificeerde meerderheid gewonnen.¹⁰⁸ De economische crisis van 2008 zorgde daarbij voor een hoog werkloosheidspercentage, wat tot veel onvrede leidde in het land. Een van de regeringspartijen werd daarnaast geschaad door een reeks corruptieschandalen en zo buitenspel gezet.¹⁰⁹ Het resulteerde in een enorme overwinning voor Fidesz, die in 2014 en 2018 herhaald zou worden.

Fidesz' houding tegenover de EU

Het ideaal van een liberale samenleving, dat door Fidesz omarmd werd na de val van het communisme, werd inmiddels door veel ontevreden kiezers afgewezen. Volgens Molnár is er reden te beargumenteren dat 'the words 'liberal' and 'liberalism' have become used almost as swear words in the Hungarian society and in the political debate, due to the negative attitude in society towards the high level of liberalisation and privatisation of the Hungarian economy'.¹¹⁰ Fidesz liet dit ideaal ook vallen en pleitte in plaats daarvan voor een interventionistische politiek.¹¹¹ Het feit dat de partij

---

¹⁰⁴ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 59.

¹⁰⁵ Ibid., 58.

¹⁰⁶ Bojan Todosijević, "The Hungarian Voter: Left-Right Dimension as a Clue to Policy Preferences," *International Political Science Review* 25, no. 4 (2004): 421.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Gábor, "Constitutional Principles and Electoral Democracy in Hungary," 314.

¹⁰⁹ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 61.

¹¹⁰ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990-2013)," 71.

¹¹¹ Todosijević, "The Hungarian Voter: Left-Right Dimension as a Clue to Policy Preferences," 421-423.

daarnaast zegt te strijden tegen de 'kosmopolitische elite' geeft verder aan dat de partij definitief afscheid heeft genomen van zijn kosmopolitische karakter, zoals dat volgens Batory in enige mate aanwezig was in de voorgaande periodes.¹¹² De nieuwe nationaal-conservatieve koers van de partij leidt er hiermee toe dat de idealen van de partij niet meer zo goed aansluiten op die van de Europese Unie als voorheen. Door het laten vallen van het liberalistisch ideaal is de partij niet meer marktgeoriënteerd en Fidesz is door haar nationalistische en populistische karakter nog slecht 'kosmopolitisch' te noemen. Op beide aspecten passen de ideeën van de partij slecht bij een pro-Europese houding.¹¹³

De kritiek tegenover de EU vanuit de partij neemt een grondigere vorm aan vanaf 2002 en is niet meer alleen beperkt tot de retoriek van de partijleiders tijdens de campagne. Zo wordt de 'Europese bureaucratie' in het verkiezingsmanifest van 2006 geproblematiseerd.¹¹⁴ Een groot deel van het document is bovendien gewijd aan het omschrijven van de Hongaarse identiteit en het onderstrepen van het belang daarvan. In meerdere paragrafen wordt gesproken over een gemeenschappelijke identiteit en over Hongarije als unieke natie binnen de wereld. Het beschermen van nationale belangen wordt veelvuldig onderstreept in het beoogde internationale beleid van Fidesz. Zo wordt internationale samenwerking aangemoedigd, zolang 'Hungary can solidly represent her national interests'.¹¹⁵ In het verkiezingsmanifest wordt integratie in de EU over het algemeen gesteund, maar ligt er daarnaast een sterkere nadruk op instrumentele integratie en wordt de EU niet gezien als supranationale institutie.¹¹⁶ Harde en concrete standpunten worden echter nog steeds vermeden. In plaats daarvan wordt er samenvattend gesproken van 'a renewal of our alliance with the West'.¹¹⁷

In het verkiezingsmanifest van Fidesz van 2010 neemt deze kritiek verder toe. Na de economische crisis van 2008 zette Fidesz in op de bescherming van basisbehoeften, waarbij volgens de partij een stabiele en veilige sociale omgeving een vereiste was. Deze achterliggende gedachte

---

¹¹² Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 58.

¹¹³ Batory, "Attitudes to Europe," 531.

¹¹⁴ Bron 6, 5.

¹¹⁵ Bron 6, 38.

¹¹⁶ Bron 7; "Fidesz-MPP (Fiatal Demokraták Szövetsége, Fidesz – Magyar Polgári Párt)." CEE Identity. <http://www.ceeidentity.eu/database/manifestoescoun/fidesz-mpp>.

¹¹⁷ Agnes Batory, "ELECTION BRIEFING No 51," *European Parties Elections and Referendums Network*, 2010: 7.

klinkt in het gehele verkiezingsmanifest door, ook in het beoogde internationaal beleid. Als resultaat wordt er in het document gesteld dat de EU een samenwerkingsverband moet zijn *tussen* landen en wordt het idee van de EU als supranationale instelling wederom afgewezen.¹¹⁸ Fidesz focuste op 'the political aspects of European integration based on the conception of a Europe of nations'.¹¹⁹ Bij dit idee van de Europese Unie wordt de EU als supranationaal instituut erkend, maar ligt er een sterke nadruk op het behoud van soevereiniteit op nationaal niveau. Volgens Neumayer staat een beperkte invloed vanuit Brussel centraal bij politieke partijen die zich baseren op dit idee van de EU: 'They advocated a 'British' conception of European integration, consisting in the protection of national sovereignty, the promotion of economic deregulation and the limitation of the role of EU institutions.'¹²⁰ De EU wordt hierbij dus vooral beschouwd als een samenwerkingsverband op economisch vlak, en in mindere mate op sociaal, politiek en militair vlak.

Al is de kritiek nu een onderdeel van het partijprogramma van Fidesz, het is nog steeds van opvallend gematigd en subtiel karakter. Concrete uitspraken die betrekking hebben op interactie met de EU worden gemeden en zijn anders gehuld in relatieve en vage termen. Volgens Molnár is er binnen de partij sprake van een ambivalente houding jegens de EU: 'Fidesz' attitude regarding the EU focusing on the defence of Hungarian national interests has become very fluid, floating between pro-EU and Eurosceptic standpoints.'¹²¹

Deze houding spiegelt ook door in de verkiezingsmanifesten. Naast de kritische standpunten zijn er namelijk ook voldoende tekstfragmenten te vinden waarin het pro-Europees sentiment duidelijk te onderscheiden is. Zo wordt de introductie van een gemeenschappelijke Europese munt, de euro, gezien als 'one of Hungary's long-term aims'.¹²² Daarnaast wordt er gesteld dat Fidesz 'is fighting our battle for a united and strong Europe'.¹²³ Duidelijk is dat Fidesz in deze periode nog steeds een voorstander is van integratie in de EU.

---

¹¹⁸ Bron 8; "Fidesz-MPP (Fiatal Demokraták Szövetsége, Fidesz – Magyar Polgári Párt)." CEE Identity. <http://www.ceeidentity.eu/database/manifestoesoun/fidesz-mpp>.

¹¹⁹ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," 59.

¹²⁰ Neumayer, "Euroscepticism in Central Europe," 163.

¹²¹ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," 74.

¹²² Bron 6, 27.

¹²³ Bron 6, 40.

Fidesz in het model van Mudde en Kopecký

Omdat de kritiek van Fidesz op de EU nu wel een onderdeel is van de standpunten van de partij en niet slechts van de retoriek van de partijleiders en omdat de partij daarnaast pleit voor een andersoortige unie, gebaseerd op coöperatie tussen landen, is de indeling in het model van Mudde en Kopecký nu ook anders dan in de voorgaande periodes. Al is de partij nog steeds een voorstander van EU-integratie, Fidesz is kritisch op de huidige staat van de unie en past qua idealen slechter bij de die van de EU dan voorheen.

Het nationalistische en interventionistische beleid dat Fidesz voor ogen had past nauwelijks bij de liberale en kosmopolitische ideeën van de EU. Toch is het onmogelijk te beargumenteren dat de partij een tegenstander is van de algemene gedachte van een 'Europese unie'. Fidesz pleit voor een verenigd en sterk Europa, waarbij er sprake is van een samenwerking tussen de betrokken landen. In deze voorstelling is de EU een samenwerkingsverband waarbij nationale soevereiniteit en identiteit centraal staat. Hiermee heeft de partij een andere voorstelling van een dergelijke unie zoals deze momenteel door de EU in de praktijk vorm wordt gegeven. De EU is dus niet de belichaming van de unie die Fidesz voor ogen had.

Fidesz is daarom wel een eurofiele partij, echter in combinatie met een EU-pessimistische houding. Dat maakt de partij tot een eurosceptische partij. 'Eurosceptics', aldus Mudde en Kopecký, 'combine Europhile and EU-pessimist positions. They support the general ideas of European integration, but are pessimistic about the EU's current and/or future reflection of these ideas.'¹²⁴ Het feit dat Fidesz in de verkiezingsmanifesten van 2006 en 2010 wel pleit voor verdere integratie in de EU, maar tegelijkertijd kritiek uit op de huidige koers bevestigt de correctheid van deze noemer.

In het model van Taggart en Szczerbiak zou de partij voor het eerst in haar bestaan een 'soft eurosceptische' partij genoemd kunnen worden, aangezien er sprake is van 'qualified opposition to the EU, or where there is a sense that 'national interest' is currently at odds with the EU's trajectory.', zonder dat er sprake is van 'principled objection to European integration or EU membership'.¹²⁵

---

¹²⁴ Kopecký en Mudde, "The Two Sides of Euroscepticism," 302.

¹²⁵ Taggart and Szczerbiak, "Europeanisation, Euroscepticism and Party Systems: Party-based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe," 27, 28.

De positionering van Fidesz verklaard

De kritischere houding tegenover de EU kan wellicht worden verklaard door het aannemen van een nieuw, nationaal-conservatief profiel door de partij. Dit nieuwe ideologisch profiel, waarbij nationale belangen en identiteit een belangrijke rol spelen, kan logischerwijs leiden tot een terughoudendere houding jegens de EU. De nieuwe idealen van Fidesz kwamen immers slechter overeen met de huidige Europese Unie. In dit geval zou de houding gedreven worden door ideologische beweegredenen, waarbij Fidesz veel van haar kiezers kritischer gemaakt zou hebben tijdens haar transformatie tot eurosceptische partij.¹²⁶

Aan de andere kant kan hetzelfde ook als strategische prikkel hebben bijgedragen aan de houding van Fidesz. Zo was de Hongaarse bevolking sinds 2006 steeds kritischer geworden op integratie in de EU.¹²⁷ Volgens Molnár is dat mogelijk het gevolg van 'the lack of economic growth following the accession (2004) and the disillusionment with the process of democratisation and liberalisation.'¹²⁸ De hoge verwachtingen die de Hongaarse bevolking koesterde waren niet waargemaakt, wat tot veel teleurstelling leidde.¹²⁹ Fidesz zou op dit sentiment kunnen hebben ingespeeld door als enige grote partij een eurokritische houding aan te nemen en zo meer mensen aan te spreken.

Ook kan concurrentie van de extreemrechtse partij Jobbik, een opkomende, nationalistische en eurosceptische beweging, ervoor hebben gezorgd dat Fidesz zich kritischer heeft moeten opstellen tegenover de Europese Unie. Op deze wijze zou Fidesz haar concurrent de wind uit de zeilen kunnen nemen.¹³⁰

Het feit dat de standpunten van Fidesz omtrent de EU in deze periode van een gematigd en subtiel karakter waren is tenslotte te herleiden naar de algehele politieke situatie in het land. Ten tijde van de verkiezingen van zowel 2006 als 2010 waren alle grote partijen pro-Europees en, op Fidesz na, weinig eurokritisch. Door de populaire onvrede durfden de partijen hier echter niet al te duidelijk voor

---

¹²⁶ Batory, "ELECTION BRIEFING No 51," 7.

¹²⁷ Molnár, "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)," 71.

¹²⁸ Ibid., 74.

¹²⁹ Ibid., 70-74.

¹³⁰ Pirro, "The Rise of Jobbik Poses a Credible Threat to Fidesz's Dominance in Hungary." EUROPP. April 22, 2015.

uit te komen en werd de kwestie vaak genegeerd of ontweken.¹³¹ 'Fidesz', aldus Batory, 'while officially calling for a 'yes' vote, the party's politicisation of the conditions of membership contrasted with the strongly pro-EU positions of the other three parliamentary parties at the time.'¹³² De partij kon het zich echter niet veroorloven om vraagtekens te zetten bij EU-lidmaatschap, daar Hongarije veel baat had bij hulp vanuit de EU.¹³³

Conclusie

De uiteindelijke vraag rest of het huidige euroscepticisme van Fidesz een nieuw verschijnsel is of dat het terug te leiden valt en zijn oorsprong in voorgaande periodes vindt. Hoe is de houding van de Fidesz tegenover de EU en EU-lidmaatschap veranderd vanaf haar oprichting in 1988 tot haar verkiezing in 2010 en hoe valt deze houding te verklaren?

In de periode van 1988 tot 2010 vertoont Fidesz een dynamische houding tegenover de Europese Unie. Tot en met 1994 was zij een fervent voorstander voor integratie in de EU, wat hoofdzakelijk voortvloeit uit haar geschiedenis als liberale en anti-communistische beweging en de consensus omtrent de EU binnen de Hongaarse politiek. De partij past daarnaast qua ideologie goed bij de achterliggende ideeën van de EU. Er is tijdens de verkiezingen geen sprake van kritiek en Fidesz kan volgens het model van Mudde en Kopecký worden aangemerkt als 'euroenthousiaste' politieke partij. Vervolgens, in de periode tot en met 2002, maakt Fidesz het begin van een ideologische verschuiving, waarbij de nadruk op haar liberale karakter vermindert en de partij een nationaal-conservatief karakter aanneemt. Er wordt definitief afgerekend met de oorspronkelijke jeugdige kenmerken van de partij. De nieuwe profilering in deze periode kan wellicht worden verklaard door de politieke tweedeling op het vlak van sociaal-culturele vraagstukken in het land. Een nationaal-conservatief profiel zou een breder electoraat aan kunnen spreken. De ideologische verschuiving uit zich in een kritischere houding tegenover de EU, die juist is gebaseerd op liberale en kosmopolitische idealen. De kritiek beperkt zich echter slechts tot uitspraken van de partijleiders en is

---

¹³¹ Batory, "ELECTION BRIEFING No 51," 7.

Nick Sitter en Agnes Batory, "ELECTION BRIEFING No 28," *European Parties Elections and Referendums Network*, 2006: 7.

¹³² Sitter en Batory, "ELECTION BRIEFING No 28," 7.

¹³³ Szabó, "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary," 62.

nog geen onderdeel van de standpunten van de partij en dus behoudt de partij zijn 'euroenthousiaste' aanmerking. Tenslotte, tot en met 2010, verdwijnt het liberale ideaal van Fidesz en wordt het nationaal-conservatieve karakter sterker benadrukt. Dientengevolge botst de partij vaker met de handelswijze van de EU, daar de idealen van de partij niet meer goed passen bij die van de Europese Unie, die gebaseerd zijn op kosmopolitisme en liberalisme. De kritiek op de EU neemt toe en vormt een onderdeel van de standpunten van de partij, waarbij zij ook pleit voor een andersoortige unie. Fidesz is in daarom in deze periode voor het eerst aan te merken als 'eurosceptische' politieke partij. Toch is Fidesz nog steeds een voorstander van integratie in de EU en vóór EU-lidmaatschap.

De transformatie van Fidesz heeft, op zowel ideologische als strategische wijze, dus geleid tot een andere opstelling tegenover de Europese Unie. Deze historische transformatie heeft de basis kunnen leggen voor de huidige eurokritische houding van Fidesz. In de meeste recente periode in dit onderzoek is kritiek in dergelijke mate nog niet te vinden, maar zijn de beginselen hiervan wel op te merken. Ook de roep om een andersoortige Europese Unie, die Fidesz al relatief vroeg liet horen, is vandaag de dag sterk te horen. Zo heeft de Italiaanse minister van Binnenlandse Zaken recentelijk laten weten dat hij samen met Viktor Orbán de EU wil hervormen.¹³⁴ Ook in veel andere landen, waaronder Oostenrijk, Slovenië, Polen en Groot-Brittannië, is deze roep te horen.

In het geval van Fidesz is de huidige eurosceptische opstelling dus niet een nieuw verschijnsel, maar gaat zijn oorsprong al veel langer terug. De partij, die sinds het begin van haar politieke bestaan een haast ononderbroken transformatie heeft doorgemaakt, heeft sinds de periode van 1994-2002 eurosceptische retoriek gebezigd en is sinds 2002-2010 eurosceptisch te noemen.

Reflectie

Met dit onderzoek is het debat omtrent eurosceptis binnen politieke partijen in Hongarije en, in bredere zin, CEEC's aangevuld met een grondige analyse van de houding van Fidesz, sinds 2010 veruit de grootste (eurosceptische) partij in Hongarije, ten opzichte van de EU door de jaren van haar bestaan heen. Tijdens het verrichten van het onderzoek staken er echter een aantal problemen de kop

---

¹³⁴ Read, Carly, "Brussels NIGHTMARE: Italy's Salvini Tells EU's Nemesis Orban 'let's Change EU Together!'" *Express.co.uk*, June 5, 2018. <https://www.express.co.uk/news/politics/969637/italy-hungary-viktor-orban-matteo-salvini-EU-Brussels>.

op, zowel met de toepassing van het model van Mudde en Kopecký als met algemenere kwesties. Ook is het belangrijk om enkele moeilijkheden in het onderzoek te erkennen en te benoemen.

Allereerst is het belangrijk om te onderkennen dat de Europese Unie zelf geen vaststaand geheel is, maar in de praktijk ook van opvattingen en handelswijze verandert. Om in het onderzoek tot een sluitende conclusie te komen moet deze dynamiek ook meegenomen worden. Daarnaast kan een ideologische verschuiving van een politieke partij, zoals is gebleken, ook gegrond zijn in strategische beweegredenen. De houding tegenover de EU die voortvloeit uit een nieuw ideologisch profiel kan in dat geval worden aangemerkt als strategisch maar ook als ideologisch gedreven. Het is deze onduidelijkheid die indeling in termen van strategie en ideologie bemoeilijkt. Ook is het van belang om te onderkennen dat dit onderzoek zich heeft beperkt tot primaire bronnen die zijn geconstrueerd tijdens verkiezingscampagnes. De houding die in verkiezingstijd wordt afgeleid kan verschillen van de houding in regerings- of oppositietijd. Tenslotte zijn veel teksten, de verkiezingsmanifesten van 1990, 1994 en 2006 daargelaten, automatisch vertaald vanuit het Hongaars: dit is bruikbaar voor het verhelderen van de algemene standpunten en korte, samenvattende zinnen, maar is lastiger voor het vertalen en gebruiken van langere citaten.

De toepassing van het model van Mudde en Kopecký op deze casus verliep moeizamer dan verwacht, daar het vooral lastig is om op sluitende wijze te doorgronden in hoeverre een politieke partij het eens is met de achterliggende ideeën van de Europese Unie en de huidige EU als belichaming daarvan. Zo kan een algehele pro-EU houding gedreven worden door zowel de achterliggende ideeën van de EU, de EU in praktijk of allebei. Diepgaand onderzoek is vereist om deze houding terug te leiden naar de twee genoemde beweegredenen. Daarnaast vertonen de twee gestelde criteria overlap: een partij die slechts pleit voor de EU als vrijhandelszone (dus zonder politiek aspect) worden volgens de auteurs ingedeeld als 'euroentusiast', wat zou betekenen dat de partij het eens is met de achterliggende ideeën van de unie en het huidige beleid. Vervolgens worden partijen die pleiten voor een dergelijke, andersoortige unie op geheel andere wijze ingedeeld.¹³⁵ De voorbeelden die de auteurs aankaarten zijn dus niet sluitend en zijn op verschillende wijze onder verschillende noemers te scharen. In het onderzoek vormde dit een obstakel voor het bepalen van een eenduidige indeling van Fidesz in het derde hoofdstuk, waarin de partij pleit voor een andersoortige

---

¹³⁵ Kopecký en Mudde, "The Two Sides of Euroscepticism," 301-303.

Europese Unie. Aan de ene kant noemen Mudde en Kopecký dit geen probleem om alsnog gezien te worden als 'euroentusiast', terwijl ze aan de andere kant partijen die voor een andersoortige unie pleiten tegelijkertijd indelen als 'eurosceptic'. Het schijnt een fluide grens die bovendien onderhevig is aan de persoonlijke interpretatie van zowel het model als de primaire bronnen van de onderzoeker. Ook geeft het model niet altijd een verandering in opstelling tegenover de EU weer: in het tweede hoofdstuk verandert de retoriek van Fidesz, maar blijft de partij volgens het model hetzelfde ten opzichte van de eerdere periode, aangezien de kritiek nog geen onderdeel vormt van de daadwerkelijke standpunten van de partij. Tenslotte is het lastig te definiëren wat de achterliggende ideeën van de Europese Unie *precies* zijn en wat ideeën zijn die daarentegen slechts horen bij de huidige EU, wat het weer lastiger maakt om partijen in het model in te delen. Al met al is het model af te raden voor soortgelijke onderzoeken met deze specifieke toepassing.

Toekomstig onderzoek kan zich richten op het onderzoeken van de houding van Fidesz tegenover de EU buiten verkiezingstijd, waarbij er gebruik wordt gemaakt van andersoortige primaire bronnen. Het is interessant om de resultaten te vergelijken met dit onderzoek, om te zien of de partij een duidelijk verschil in houding vertoont. Ook kan het belang van de Europese Unie als verkiezingsonderwerp worden onderzocht. Zeker niet tijdens alle verkiezingen, zoals benoemd in hoofdstuk I, was de EU een belangrijk onderdeel van de campagne in Hongarije. Daarnaast kan toekomstig onderzoek de structuur van dit paper overnemen en gebruik maken van een ander model voor analyse. Dit zou resulteren in een vergelijking van de modellen, waarbij er verdere conclusies kunnen getrokken worden over zowel Fidesz als de modellen zelf. Tenslotte kunnen politieke partijen die momenteel eurosceptische uitspraken doen in andere CEEC's op eenzelfde manier worden onderzocht om te analyseren of deze partijen een soortgelijk verleden delen ten opzichte van de EU. Wellicht kunnen er op deze manier gelijkenissen worden afgeleid, die mogelijk tot een groter geheel te vormen zijn.

Totaal aantal woorden (exclusief literatuurlijst, inhoudsopgave en voetnoten): **8783**

Literatuurlijst

Wetenschappelijke literatuur

Ágh, Attila. "Radical Party System Changes In Fice East-Central European States: Eurosceptic and Populist Parties On the Move in 2010s." *Baltic Journal of Political Science* 4 (2015): 23-48.

Batory, Agnes. "Hungarian Party Identities & the Question of European Integration." *Opposing Europe Research Network* No. 4 (September 2001).

Batory, Agnes. "Attitudes to Europe." *Party Politics* 8, no. 5 (2002): 525-39.

Batory, Agnes. "ELECTION BRIEFING No 51: Europe and the Hungarian Parliamentary Elections of April 2010." *European Parties Elections and Referendums Network*, 2010.

Bebel, Joseph, and Jon Collier. "Euroskepticism's Many Faces: The Cases of Hungary and the UK." *Claremont - UC Undergraduate Research Conference on the European Union* 2015, no. 1, 12-24.

Fowler, Brigid. "Concentrated Orange: Fidesz and the Remaking of the Hungarian Centre-right, 1994–2002." *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 20, no. 3 (2004): 80-114.

Hanley, Seán. "From Neo-Liberalism to National Interests: Ideology, Strategy, and Party Development in the Euroscepticism of the Czech Right." *East European Politics and Societies* 18, no. 3 (2004): 513-48.

Hooghe, Liesbet. "What Drives Euroskepticism?" *European Union Politics* 8, no. 1 (2007): 5-12.

Kitschelt, Herbert, Zdenka Mansfeldova, Radoslaw Markowski, and Gábor Toka. *PostCommunist Party Systems: Competition, Representation and Inter-Party Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Kopecký, Petr, en Cas Mudde. "The Two Sides of Euroscepticism." *European Union Politics* 3, no. 3 (2002): 297-326.

Lomax, Bill. "The 1998 Elections in Hungary: Third Time Lucky for the Young Democrats." *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 15, no. 2 (1999): 111-25.

Molnár, Anna. "Economic Crisis and Euroscepticism: A Comparative Study of the Hungarian and Italian Case (1990–2013)." *Politics in Central Europe* 12, no. 3 (2016): 51-82.

Neumayer, Laure. "Euroscepticism in Central Europe." *Central European History and the European Union*, 2007, 159-78.

Neumayer, Laure. "Euroscepticism as a Political Label: The Use of European Union Issues in Political Competition in the New Member States." *European Journal of Political Research* 47, no. 2 (2008).

Pirro, Andrea L. P. "The Rise of Jobbik Poses a Credible Threat to Fidesz's Dominance in Hungary." EUROPP. April 22, 2015. Accessed June 08, 2018.

<http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/04/17/the-rise-of-jobbik-poses-a-credible-threat-to-fideszs-dominance-in-hungary/>.

Sitter, Nick. "Euro-Scepticism as Party Strategy: Persistence and Change in Party-Based Opposition to European Integration." *Österreichische Zeitschrift Für Politikwissenschaft* 32, no. 3 (2003): 239-53.

Sitter, Nick, en Agnes Batory. "ELECTION BRIEFING No 28: Europe and the Hungarian Elections of April 2006." *European Parties Elections and Referendums Network*, 2006.

Szabó, Máté. "From a Suppressed Anti-Communist Dissident Movement to a Governing Party: The Transformations Of Fidesz in Hungary." *Corvinus Journal Of Sociology and Social Policy* 2, no. 2 (2011): 47-66.

Taggart, Paul, en Aleks Szczerbiak. "Europeanisation, Euroscepticism and Party Systems: Party-based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe." *Perspectives on European Politics and Society* 3, no. 1 (2002): 23-41.

Todosijević, Bojan. "The Hungarian Voter: Left–Right Dimension as a Clue to Policy Preferences." *International Political Science Review* 25, no. 4 (2004): 411-33.

Tóka, Gábor. "Constitutional Principles and Electoral Democracy in Hungary." *Verfassunggebung in Konsolidierten Demokratien*, 2014, 309-29.

"Fidesz-MPP (Fiatal Demokraták Szövetsége, Fidesz – Magyar Polgári Párt)." CEE Identity. Accessed June 08, 2018. <http://www.ceeidentity.eu/database/manifestoesoun/fidesz-mpp>.

Nieuwsartikelen

"Viktor Orban: Hungary PM Re-elected for Third Term." *Bbc.com*, April 9, 2018. Accessed June 8, 2018. <https://www.bbc.com/news/world-europe-43693663>.

Read, Carly. "Brussels NIGHTMARE: Italy's Salvini Tells EU's Nemesis Orban 'let's Change EU Together!'" *Express.co.uk*, June 5, 2018. Accessed June 6, 2018. <https://www.express.co.uk/news/politics/969637/italy-hungary-viktor-orban-matteo-salvini-EU-Brussels>.

Parfitt, Tom. "BRUSSELS NIGHTMARE: Anti-EU Leader Orban Set to STORM to Victory in Hungary Election." *Express.co.uk*, April 4, 2018. Accessed June 8, 2018. <https://www.express.co.uk/news/world/941353/Hungary-election-latest-polls-Viktor-Orban-Fidesz-EU-news-European-Union>.

Primaire bronnen

Verkiezingsmanifesten verkregen van de Manifesto Project Database (MPD) van de Manifesto Research on Political Representation (MARPOR) project:

Volkens, Andrea / Lehmann, Pola / Matthieß, Theres / Merz, Nicolas / Regel, Sven / Weßels, Bernhard (2017): The Manifesto Data Collection. Manifesto Project (MRG/CMP/MARPOR). Version 2017b. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB).

Bron 1.

1990: Engelse vertaling. Fidesz' verkiezingsmanifest van 1990, "Summary of the programma accepted on the second congress of the League of Young Democrats (Fidesz)".

Bron 4.

1994: Engelse vertaling. Fidesz' verkiezingsmanifest van 1994, "Fidesz Hungary 1994".

Bron 5.

2002: Fidesz' verkiezingsmanifest van 2002, "A JÖVŐ ELKEZDŐDÖTT: VÁLASZTÁSI PROGRAM 2002".

Bron 6.

2006: Engelse vertaling. Fidesz' verkiezingsmanifest van 2006, "A Stronger Hungary: The Manifesto of Fidesz - Hungarian Civic Union" (verkorte versie).

Bron 7.

Fidesz' verkiezingsmanifest van 2006, "Hajrá, Magyarország!" (origineel).

Bron 8.

2010: Fidesz' verkiezingsmanifest van 2010 "NEMZETI ÜGYEK POLITIKÁJA 2010".

Verkiezingsposters zijn verkregen van het online archief <http://valasztasiroplap.hu>, opgezet door de Budapest Bank, waar alle verkiezingsdocumenten in Hongarije sinds 1896 zijn verzameld.

Bron 2 en 3. Fidesz' poster voor de verkiezingen van 1990

Bijlagen

Bron 1. 1990. Engelse vertaling. "Summary of the programma accepted on the second congress of the League of Young Democrats (Fidesz)", pagina 15 en 16.

FOREIGN POLICY

102 The Russian occupation in 1945 and then the territory
108 distribution decided by the super powers not only split Europe in
108 two but its Eastern part -- including Hungary -- had been plunged
into an Asian despotic reign. But after the total failure of this
bolshhevik system, an historic task has opened ahead of us again:
join Europe. Our foreign policy has to serve this particular aim.

Foreign connections of FIDESZ or a foreign policy which could be supported by the party have to meet the following basic principles:

- 201 - Policy in international connections has to originate in an unquestioning respect for human rights.
- 106 - Principle of violence exemption has to get across fully in our international relations.
- 103 - Principle of national self-determination has to be acknowledged.
- 111 - Defence of the rights of national, ethnic and religious minorities living under several state's authorities has to be guaranteed.

103 It has to be one of the main goals of our foreign policy to regain our sovereignty to that extent which makes it possible for us to be equal members of the community of European nations in this many-sided world which is based on mutual dependencies.
101 It is even more important for us to strengthen our friendly relations with those Central European nations which have the same historical fate. We have to examine our relations to the Soviet Union and the Warsaw Pact. We have to start negotiations immediately with the Soviet government to withdraw the Soviet troops from Hungary as soon as possible. A comprehensive social debate has to take place to examine our Warsaw Pact membership.
105 As an utmost objective, we can imagine that Hungary separates from the Warsaw Pact and declares its neutrality. The minimum objective, however, has to be the restructuring of the Warsaw Pact into a unity which has a real role of defence and which guarantees the equality and sovereignty for each member nation by

202 signing a new agreement. The decision has to be made by a referendum.
103 FIDESZ -- which does not agree with the attitude that can imagine Hungary's separation from the Warsaw Pact only with the disbanding of all military blocks at the same time -- supports the earliest possible realization of our contry's neutrality.

111 Starting out from the principles of national self-determination and minority defence, the Hungarian government has to use everything in favour of the defence of Hungarian minorities living outside the country.

106 FIDESZ wants to co-operate in creating a unified Europe without arms. The party is ready to contact all democratic European organisations. Problems of refugees can be solved in the long run only if their cause will disappear. That is why regulation and practice of the refugee question in all cases and under all circumstances have to be based on general human norms and international agreements resting upon them.

111 We cannot accept that Hungarian nationality people have to live in Hungary like refugees. That is why all people of Hungarian nationality who come to our contry have to get the Hungarian citizenship as soon as possible.

Bron 2. Fidesz'
poster voor de
verkiezingen van
1990

1990. március 15.

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Pártoktól független, szabad sajtót!
2. Hatékony, szakértő államszervezetet!
3. Állandó, hivatásos Országgyűlést!
4. Törvényes jogokat, határokon innen és túl, a kisebbségeknek!
5. Önálló magyar honvédséget!
6. Arányos közteherviselést!
7. Kolhozok helyett tulajdonost a földeknek!
8. Független ügyészséget, bíróságot, pártatlan igazságszolgáltatást!
9. Független és ellenőrzött Nemzeti Bankot!
10. Egységes Európát, semleges Magyarországot, a szovjet csapatokat azonnal vonják ki tőlünk!
11. Teljes jóvátételt az egykori hadi- és politikai foglyoknak, kényszermunkásoknak!
12. Jelképes határokat Európában!

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

a fiatal demokraták

Bron 3. Fidesz' poster voor de verkiezingen van 1990

VÁLASZTÁSI FELHÍVÁS

Tisztelt Választópolgárok!

A magyar nép történelmének sokat ígérő forduló pontjához érkezett. 1990. március 25-én, 43 évi elnyomás után országunk lakói ismét szabadon választhatnak. Szabadon dönthetünk arról, hogy a rendszerváltás időszakában kiket tisztelünk meg bizalmunkkal, kikre bízunk a kormányzás felelősségét.

A Fiatal Demokraták Szövetsége ezen a választáson

TISZTA LAPPAL

indul. Képviselőink olyan emberek, akik nem szolgálták népeket, kiskirálykodó hatalmakat, akik évek óta felemelik a szavukat a diktatórikus önkény ellen. Valljuk, hogy az emberek közösségalkotó tetteinek alapvető célja a mindenkit egyaránt megillető, minél teljesebb egyéni szabadság biztosítása. Csak az a nemzeti lehet szabad, amelynek polgárai is szabadok.

A FIDESZ olyan ÚJ MAGYARORSZÁGOT szeretne, amely nemcsak a fiatalok, hanem mindenki számára biztosítja megélhetését és a felemelkedéshez szükséges feltételeket, a szabad felelmentes élet lehetőségét. Új, emberközelit és erősnek néző politikára van szükség. Helyre kell állítani a helyi közösségek önkormányzatát, hogy a demokrácia ne csak az országos politikában, hanem a mindennapok gyakorlatában is érvényesüljön.

A gazdasági válság leküzdésének módját a polgári demokráciák piacgazdasága felé való előrelépésben látjuk. Támogatjuk a vállalkozásbarát politikát, a polgárosodást. Vállalkozók nélkül nincsen piac, magántulajdon nélkül nincs vállalkozás!

VÁLTOZÁST, VÁLLALKOZÁST

kívánunk. Ígéretet helyett végre tettek. Takarékos államot, virágzó kisvállalatokat, az állami tulajdon társadalmilag ellenőrzött magánkézbe adását szeretnénk. Döntőnek tartjuk az infláció

megállíthatását, nemzetközi adóssághterheink csökkentését és a tisztességes gazdasági verseny feltételeinek megteremtését. Építünk az állampolgárok kezdeményezéseire, mert nem hisszük, hogy a társadalmat akarata ellenére boldogítani lehet.

Külön figyelmet fordítunk a fiatalok, a nyugdíjasok és a szegények helyzetének javítására. Változtatni fogunk a lakáspiac rendszerén, csökkeníteni akarjuk a sorkatonai szolgálat idejét, új alapokra kívánjuk helyezni a nyugdíjrendszert és az adózást. Gyermekainkra, utódainkra lakható természeti környezetet szeretnénk hagyni.

A DEMOKRATIKUS FORRADALOM

végigsöpört Kelet-Európán. A kommunista rendszerek megbuktak, idejük végérvényesen lejárt. Karnyújtásnyira a lehetőség: a szovjet csapatok kivonása hazánk területéről, a független, semleges Magyarország, fegyvermentes, egységes Európa. Most megvalósítható a Duna-völgyi népek baráti együttélése, a szoros kapcsolattartás a határainkon kívülről magyarokkal. Ezt a történelmi esélyt nem szalaszthatjuk el!

A szabad választás a legfontosabb lépés a demokratikus Magyarország megteremtésében. Felelős kormány és felelős parlamenti csak a nép akaratából szülelhet.

Meggyőződésünk, hogy fiatal demokráciáknak szüksége van a fiatal demokratákra. A FIDESZ programja radikális program: ezért józan. Az ország helyzete ma ezt követeli.

ITT ÉS MÁST

akarunk és szervezetünk létezése óta ennek érvényesítéséért küzdünk. Valóra váltjuk a '48-as márciusi ifjak és az '56-os fiatalok álmait

Tisztelt Választópolgár! Kérjük, szavazzanak jelöltjeinkre március 25-én.

Adjanak esélyt a fiataloknak, esélyt a jövőnek!

FIDESZ

Dr. Jodor Gábor kezdirnyelék.

VOTE FOR A BETTER FUTURE!

VOTE FIDESZ!

I, FREEDOM AND SECURITY

FIDESZ is a moderate liberal party devoted to our nation. /601
Our basic value is freedom. /The freedom of the individual, /201
the family, the local community, the freedom of the country /201
and the nation. /However, freedom cannot develop without /107
security, whether it is the freedom of the individual or the /
freedom of the community. /

The main issue in the coming election is to preserve and /201
confirm our freedom /and security. /107

In our view, it is a primary duty of the state to /201
guarantee freedom /and to establish the conditions for /107
security. /

SECURITY FOR THE COUNTRY /107

The main guarantee for our security is a sensible foreign /107
policy. /

Hungary has been part of western civilization for a /107
thousand years. /Under the communists, there was an attempt to /107
tear the country away from this background. /With the change /107
of regime, Hungary decided to return to this cultural
community. /Our historical traditions and our present national
interests oblige us to strengthen the western orientation of /107
the country and to enhance European and Atlantic cooperation. /

Our freedom and security is primarily guaranteed, both /107
directly and indirectly, by our joining the European
political, economical and military systems. /

For this reason, the most important foreign policy aim of /108
FIDESZ is to integrate Hungary with the European Union /and /107
NATO as soon as possible. /This is in the interest of the /107
citizens of Hungary. /This is in the interest of the Hungarian /107
economy. /This is the step that guarantees us security in the /107
broad sense of the word, which includes environment
protection, migration, defence and social security. /

This is in the interest of the Hungarian ethnic minorities /111
living abroad, for it is through this step that Hungary can
give them her best support to preserve their national
identity and to obtain and practise their individual and
minority rights. /

There is strong resistance on the far right and the far /305
left towards close economic, political and military
cooperation with the West. /More recently, the socialist left /305
has also expressed some reservations. /For FIDESZ this is /305
unacceptable. /

In 1994 Hungary will need a government whose intentions /107
are unambiguous and whose aim is to accelerate, through all
possible means, our integration with the European security /108
system and our membership to NATO /and the European Union. /

We are not naive pacifists. /We know that for our security, /104
besides a sensible foreign policy, we need the armed services /104
as well. /It is enough to take a look over our frontiers. /But /104
we want armed forces that do not stretch the country's
capacities. /We wish to preserve the real value of defence /105
costs and we believe that the start of a general reform our
armed forces cannot be postponed, a reform which should /104
result in establishing a combat-worthy, modern army. /

Diagram 1. Kopecký, Petr, en Cas Mudde. "The Two Sides of Euroscepticism." *European Union Politics* 3, no. 3 (2002): 297-326.

